

**Vier doden bij de crash van een Britse Halifaxbommenwerper
in Bokrijk - Berenbroek op 15 maart 1945**

Bokrijk, de wijk ten westen van Genk-Centrum op de grens met Hasselt – destijds beter bekend als Berenbroek – werd al op 13 september 1944 bevrijd door het 2nd Armed Division van het Amerikaanse leger(1) maar de Duitsers zouden pas helemaal uit België weg zijn op 29 januari 1945. De vijand was echter nog niet volledig verslagen. Hun verbeten en uitzichtloos offensief in de Ardennen eind 1944-begin 1945 was weliswaar mislukt maar in Duitsland zelf boden zij nog weerstand. Intussen bombardeerden de geallieerden onophoudelijk Duitse steden en industriegebieden. Het zou nog tot 8 mei duren alvorens de Duitsers onvoorwaardelijk capituleerden.

Het vliegtuig dat op 15 maart 1945 tussen 21 en 22 u in de Berenbroekstraat (Bokrijk-Genk) neerstortte was een toestel van de Britse RAF. Het was een Handley Page Halifax MK VI met serienummer NA 166 en romPCODE H7-J(2).

Een Handley Page Halifax Mark VI (3).

Het vliegtuig was met 27 andere opgestegen vanaf de luchtmachtbasis Elvington(4) in Groot-Brittannië om de industriestad Hagen, die op ongeveer 20 km ten zuiden van Dortmund ligt, te bombarderen.

Aan deze raid namen 267 bommenwerpers (134 Lancasters, 122 Halifaxen en 11 Mosquito's) deel. Tijdens de luchtaanval was het zicht zeer goed en er werd veel schade aangericht. Een plaatselijk rapport meldde dat 800 vliegtuigen betrokken waren bij de aanval en dat voornamelijk doelen in het centrum en in zones ten oosten van de stad geviserd werden. Er waren 1439 vuurhaarden waarvan er 124 als groot

---

(1) CONSTANT STRICK, "De bevrijding van Bokrijk-Berenbroek september 1944", Heidebloemke, jg 43, nr.4, 1 aug.1984, p.152-156.

(2) LUCIEN BOGERS, "De crash in de Berenbroekstraat 15 maart 1945", Heidebloemke, jg. 63, nr. 5, 2004, p. 245-248.

(3) www.raf.mod.uk/bombercommand/images/halifax

(4) Elvington is een stadje aan de Engelse oostkust in het graafschap NorthYorkshire op 8 km ten zuidoosten van York. De militaire luchtmachtbasis werd aangelegd in 1942. Er waren rond York in totaal 9 vliegbasissen voor 11 eskaders met 340 Halifaxen. Zij waren goed voor 61.500 oorlogsoperaties. De basis ging dicht in 1985. Op 31 mei 1986 werd er het Yorkshire Air Museum opgericht, de top op gebied van luchvaart tijdens WO II met o.m. een gereconstrueerd exemplaar van een Halifaxbommenwerper.

omschreven werden(5). De Duitsers probeerden die bombardementen te verhinderen door de geallieerde vliegtuigen vanaf de grond met FLAK-afweergeschut te beschieten. Zij stuurden ook jachtvliegtuigen de lucht in om hen aan te vallen. Welke Duitse nachtjager de Halifax neerhaalde, die in de Bokrijkse Berenbroekstraat brandend en in brokstukken neer-stortte, hebben we niet kunnen achterhalen.

Die nacht verloor de RAF in deze aanval 10 bommenwerpers: zes Lancasters en vier Halifaxen. Diezelfde dag en avond hadden er nog aanvallen plaats: op Hannover met 265 vliegtuigen, op Berlijn (54 vliegtuigen), op Erfurt (27 toestellen), op Mannheim (16 vliegtuigen) en op Jena en Weimar (elk 4 vliegtuigen)(6).

Details van de Handley Page Halifax MkVI(7) :

- lengte : 21,81 m
- spanwijdte : 31,74 m
- hoogte : 6,32 m
- topsnelheid : 498 km/u
- vliegbereik : 2 032 km met maximaal bommengewicht
- hoogtegrens : 6 703 m
- motoren : 4 Bristol Hercules 100 van 1800 pk elk.
- laadvermogen : 5 448 kg
- bewapening : in de neus :1 handbediende vaste 303 mitrailleur;
4 Browning .303-mitrailleurs in de koepel en in de staart.

Er werden in totaal 6176 Halifaxen gebouwd, van dit type slechts 557. Er waren 7 bemanningsleden aan boord: de piloot-gezagvoerder, de navigator, de bommenrichter, de radiotelegrafist, de boordwerktuigkundige en 2 boordschutters(8).

De Halifaxbommenwerper en zijn bemanning die in de Berenbroek neerstortten, behoorden tot het 346ste FFAF-eskader. Het 346ste FFAF sqdn, Guyenne GB II/23 genoemd, werd op 15 mei 1944 gevormd en uitgerust met de viermotorige Halifax-bommenwerpers. Een tweede Frans eskader bommenwerpers, het 347ste FFAF sqdn, Tunisie GB I/25 genaamd, werd ook uitgerust met de Halifaxbommenwerpers op 20 juni 1944(9). FFAF staat voor Free French Air Force. De zeven bemanningsleden waren allemaal Fransen.

Hoe hebben de Bokrijkenaren de crash beleefd ?

We laten twee ooggetuigen aan het woord.

René Martens (° 31-10-1933), Hasseltweg 513, Genk, die in in maart 1945 op de plaats woonde waar het vliegtuig neerstortte, getuigt :

“Het was een rustige avond op onze boerderij. Het was tussen 9 en 10 uur 's avonds. Wij zaten met zijn zessen in huis: mijn moeder, mijn zussen Maria, Emilie, Bertha, Martha en ikzelf. Behalve het gebrom van zware bommenwerpers dat af en toe de stilte doorbrak, hoorde je weinig in deze afgelegen buurt van Genk.

---

(5) www.lostbombers.co.uk

(6) idem

(7) www.raf.mod.uk/bombercommand/halifax.

(8) www.halifaxhandleypage.uk

(9) L. BOGERS, zie (2), p.246.

Moeder had die avond pap gekookt en de borden al volgeschept. Vader was nog op zijn werk in Winterslag en hij werd pas tegen elf uur thuis verwacht. Moeder had haar bord al leeggegeten en was, puffend van de warme pap, weg van de tafel op een stoel bij de deur gaan zitten.

Plots een akelig gehuil. “Dat is een vliegtuig dat neerstort”, riep iemand. Toen hoorden wij luide knallen in de lucht afkomstig van de ontploffende brandstoftanks. We liepen naar de voordeur en keken door het raampje naar buiten. We zagen verschillende brandende onderdelen uit de hemel vallen en ook enkele parachutes. We liepen weer terug naar de zitplaats en hoorden toen een oorverdovend harde slag en geratel. Een accu van het vliegtuig, zowat 100 x 40 x 40 cm groot en loodzwaar, sloeg door het dak, de planken zoldervloer en het plafond en viel vlak naast ons neer, precies op de plaats waar moeder net tevoren haar bord pap had opgegeten. Door het gat kon je de blote hemel zien.

Wij dachten allemaal dat de rest van de boerderij ingestort was en vluchtten langs achter de boerderij uit. Toen we net buiten waren, een vijftal meters weg van de boerderij, voelden wij een felle windstoot die ons tegen de grond sloeg. De romp van het vliegtuig viel op enkele meters voor ons neer. Hij was neergestort op de ‘vaart’, precies tussen onze boerderij en de stallingen, zonder één dakpan te raken.”

En een andere ooggetuige, René Wijnants (°10-01-1927), Aspergerijstraat 53, Genk, die in 1945 in de Langwaterstraat woonde – in vogelvlucht op zowat 400 m van de plaats van het onheil -, beleefde de gebeurtenissen als volgt:

“Het was omstreeks tien uur ’s avonds toen wij thuis het aanzwellend gedreun van zware vliegtuigen hoorden die terugkwamen van bombardementen op Duitsland. Soms werden die achtervolgd en beschoten door Duitse jachtvliegtuigen en zo ontstonden er hevige luchtgevechten. En dat was die avond ook het geval. Ik zag dat een groot vliegtuig vuur had gevat en als een blad naar beneden dwarrelde terwijl het grote brandende brokstukken verloor. Wij vreesden dat het op ons huis ging vallen en liepen allemaal naar de schuilkelder achter de schuur. Ik was zo in paniek dat ik de schuilkelder voorbijliep en in een greppel naast de bietenkuil dook een tiental meters verderop. De hele omgeving was verlicht door de brandende brokstukken die naar beneden vielen. Plotseling hoorde ik een geweldig gedruis als van een grote vlag die in de wind wappert gevolgd door een doffe slag aan de andere kant van de bietenkuil. Ik dacht dat het een bom was en hield mijn handen tegen mijn oren, maar er gebeurde niets. Ik kroop uit de greppel en zag iedereen naar de straatkant lopen waar een groot vuur te zien was. Het was een vleugel van het vliegtuig waarin een benzinereservoir zat dat in brand geschoten was.

Van overal stroomden mensen toe naar de plaats in de Berenbroekstraat waar het vliegtuig neergestort was. Het was een wonder dat er niemand gewond of gedood was want het wrak lag precies tussen de boerderijen van Thoelen en Martens. Het grootste gedeelte van de romp waarin zich nog dode vliegeniers bevonden lag op amper vijf meter van het woonhuis. Niet ver van daar, op de Aspergerij, was er een navigatiepost met zendmast van het bevrijdingsleger, en die soldaten waren heel vlug ter plaatse om nieuwsgierigen op een afstand te houden. Dit moest omdat dichterbij komen heel gevaarlijk was; er waren al onontplofte brandbommen gevonden. Mensen van de passieve luchtbescherming van Genk waren intussen ook aangekomen en joegen iedereen weg.

En René Martens gaat verder :

“Al vlug kwamen er heel wat nieuwsgierigen opdagen. Rond elf uur kwam vader terug van zijn werk in Winterslag. Het eerste wat hij deed was ongerust tellen of wij er nog allemaal waren. Op zowat 20 meter van onze boerderij lag links nog een boerderij, die van Nelis Thoelen. Naast zijn binnenplaats was een stuk vleugel met een brandende brandstoftank eraan, neergevallen. Nelis deed verwoede pogingen om de brand te blussen maar hoe meer water hij op het vuur gooide, des te groter werd de vuurhaard. Toen de drukte wat geluwd was – het was inmiddels al heel laat geworden – gingen wij weer naar binnen. Overal lag er een vingerdikke laag vuil van kalkstof en hooi op de grond, op de stoelen en kasten en... in ons bord pap. Maar honger hadden wij niet meer”.

Wat is er geworden van die zevenkoppige bemanning?

Vier vliegeniers vonden hier de dood tijdens hun 22e missie. Minstens één bemanningslid zat dood in de cockpit, een tweede is met een halfgeopend valscherp naast een bietenkuil neergekomen in de Langwaterstraat, op zowat 300 meter van de plaats van de crash. Een derde werd pas enkele dagen later gevonden in een Hasselts veld en over de vierde ongelukkige is er geen enkele vaststelling. Zeer waarschijnlijk is hij nadien gevonden in een van de wrakstukken.

De aard van de ontploffing van deze bommenwerper, op terugvlucht zonder bommenlading, is zeer waarschijnlijk toe te schrijven aan de (beschieting door een) Duitse straaljager, uitgerust met een nieuw type van raketten. (Eventueel Messerschmitt ME-163 B Komet of een ME-262A Sturmvogel ?) (10).

Op deze plaats in de Berenbroekstraat, voor het huis met huidige nr 132, precies tussen de boerderij links en de gebouwen rechts, stortte de Halifaxbommenwerper neer(11).

---

(10) L. BOGERS, zie (2), p. 247.

(11) Foto genomen op 27.03.2009 door Jan Zoons vanuit het zuid-westen. Links de boerderij Martens (nu bewoond door Pierre Claes) en rechts de (vernieuwde) bijgebouwen.

De omgekomen vliegeniers waren tussen 21 en 27 jaar oud en ongetrouwd.

- Het waren:
- sergeant piloot **Louis, Georges Lourdaux**, stamnr. 35006
°Vitry-en-Artois 06.12.1921.
  - sergeant schutter **Georges Brulet**, stamnr. 951
°Béja (Tunesië) 17.10.1922.
  - sergeant boordmecanicien **François Hautcoeur**, stamnr.944
°Masny (Nord) 17.07.1920 .
  - luitenant bommenrichter **Henri Lamontagne**, stamnr. 04198
°Châlons-sur-Marne 05.10.1916(12).

De ongelukkige die naast de bietenkuil in de Langwaterstraat neerstortte, is wellicht Georges Brulet.

Ooggetuige René Wijnants zegt hierover : *“Het was inmiddels 1 uur ’s nachts geworden en ik keerde weer terug naar huis. Met een zaklamp ging ik toch nog een kijkje nemen achter de bietenkuil en daar zag ik een groot valscherp liggen. En eronder lag een dode. Het was het vermiste bemanningslid. Ik was erg geschrokken en ook thuis was men bang en we zijn het onmiddellijk gaan melden aan de soldaten die de wacht hielden bij het vliegtuigwrak. Zij kwamen meteen mee met een jeep om het lichaam van de ongelukkige vliegenier op te halen. Uit de papieren die hij op zich droeg konden ze lezen dat het een Fransman van amper 21 jaar was.”*

De vier dode vliegeniers werden met militaire eer begraven op het ereperk van het kerkhof te Hasselt en op 21 mei 1948 ontgraven voor hun overbrenging naar Frankrijk(13).

Van sergeant piloot Louis Lourdaux vonden we op het internet foto’s van een gedenksteen in zijn geboorteplaats Vitry-en-Artois (14). Daarop staat te lezen :

HONNEUR-PATRIE
Louis Lourdaux sergent pilote des FFL
tombé en combat aérien le 15 mars 1945 à Hasselt.

Drie bemanningsleden overleefden de crash. Het waren : luitenant boordcommandant **Gilbert Poncet**, sergeant radionavigator **Joseph Bernasconi** en sergeant staartschutter **André Desplaces**(15).

---

(12) L. BOGERS, zie (2), p. 247.

(13) L. BOGERS, zie (2), p. 247.

(14) www.aerosteles.hydroretro.net/fiche. Vitry-en-Artois ligt in het departement 62 Pas-de-Calais en de gedenksteen ligt in de buurt van de sportzaal Jacques Duclos, rue du Collège. Elders in Vitry, op de hoek van de rue de la Mairie en de D44E, staat een gedenkzuil (monument aux morts). Onderaan is er een marmeren gedenkplaat voor Louis Lourdaux geplaatst. De vertaling van het opschrift luidt: EER – VADERLAND Louis Lourdaux, sergeant piloot van FFL gevallen in een luchtgevecht op 15 maart 1945 in Hasselt.

(FFL = Forces Françaises Libres). Het vliegtuig stortte eigenlijk neer in Genk en niet in Hasselt; de fout is begrijpelijk want de gemeentegrens ligt op slechts 100 m. En bovendien waren de grensaanduidingen destijds minder duidelijk dan nu.

(15) www.lostbombers.co.uk / op de websiteHalifax [Groupes Lourds Français squadrons 346 et 347 RAF: liste personnel Guyenne](#) vinden we de namen terug van **Joseph Bernasconi**, sergeant OP (radio-operator), aankomst in Elvington op 21.11.44 en vertrek op 03.06.45, **André Desplaces**, sergeant M/G (mitrailleur-supérieur/ koepelschutter), aankomst op 22.11.44 / vertrek ongekend en **Gilbert Poncet**, navigator, aankomst 21.11.1944 / vertrek 3 juni 1945.

Op het internet⁽¹⁶⁾ herinneren de overlevenden zich de gebeurtenissen als volgt:

*“Het vliegtuig werd neergeschoten door een nachtjager. We kregen bevel te springen. Sergeant piloot **Lourdaux** zet de luchtschroef van de brandende rechtermotor in vaanstand en stelt de brandblussers in werking. Zonder resultaat.*

*Intussen is luitenant bommenrichter **Lamontagne** uit het vliegtuig gesprongen, maar zijn parachute gaat niet open. Sergeant **Bernasconi** springt op zijn beurt. Het vliegtuig helt dan sterk over op zijn rechtervleugel waardoor het onmogelijk is om zich nog te verplaatsen in de cabine.*

*Enkele seconden later ontploft het vliegtuig en valt in brokstukken neer. Als sergeant staartschutter **Desplaces** weer bij bewustzijn komt, hangt hij in de lucht aan zijn parachute. Boordcommandant **Poncet** komt pas bij bewustzijn als hij, plat op de grond liggend, in het nachtelijk duister, omringd wordt door wezens in lange donkere gewaden met een kaars in de hand. “Ben ik in de hemel of in het vagevuur”, vraagt hij zich af. In feite ligt hij in de tuin van een Belgisch klooster. De lichamen van de drie andere bemanningsleden worden terugvonden tussen de brokstukken van het vliegtuigwrak die over een oppervlakte van ongeveer een hectare verspreid liggen; de vier slachtoffers worden begraven op het kerkhof van Hasselt op 17 maart 1945.*

Lucien Bogers (17) beschrijft het relaas van hun wonderlijke redding als volgt.

De drie overlevenden zijn door de ontploffing als levende raketten door de nachtelijke lucht gevlogen. Staartschutter Desplaces werd uit zijn koepel geblazen en kwam met een geopende parachute versuft maar behouden neer op Belgische bodem. Radionavigator Bernasconi vloog ook door de donkere nacht, min of meer in een andere wereld; zelfs uren later herinnerde hij zich niets van het gebeuren. Hoe zijn parachute geopend is, blijft een groot vraagteken. Het relaas van boordcommandant Poncet is bijna een mirakel. Zijn avontuur haalde de Engelse en Franse pers en verspreidde zich over de geallieerde vliegvelden.

Als boordcommandant wilde hij als laatste het toestel verlaten, maar het lot besliste anders. Hij werd als het ware zonder schietstoel naar buiten geëxpulseerd. Versuft of misschien zelfs bewusteloos daalde hij neer in vrije val. In een laatste reflex trok hij zijn valschermscherm open. Het was de hoogste tijd want enkele seconden later plofte hij neer op de grond in de tuin van het broedersklooster (ongeveer 1 km oostelijk van de plaats van de crash – jz).

Een aantal broeders waren buitengekomen bij het horen van het gebrom van overvliegende toestellen, opgeschrikt door het luchtgevecht en de zware ontploffing. Het schurende geluid van de halfgeopende parachute en de geluiden van de landing van Poncet wezen de broeders de plaats aan. Zij droegen hem de kapel binnen welke verlicht was met kaarsen voor het gebed. Als in een andere wereld ontwaakt, ervoer Poncet deze scène met kaarslicht en omringd door broeder als zeer eigenaardig. Was hij in de hemel, in het vagevuur of op aarde? Stel u voor!

In het klooster verbleef toen een kleine afdeling van de Engelse medische dienst waardoor een legerdokter een eerste geneeskundig onderzoek kon doen en de opgelopen kneuzingen verzorgde. Eigenaardig is dat geen van de drie overlevenden zich herinnerde dat een van de boordschutters met zijn mitrailleur zou hebben geschoten. (...) Vier dagen later waren de drie gelukkigen terug op hun thuisbasis in Engeland.

---

(16) <http://halifax346et347.canalblog.com/archives/equipages>. (Uit het Frans vertaald.)

(17) L. BOGERS, zie (2), p.247 en 248.

Deze ontroerende anekdote uit het leven van de treurende moeder van een van de gedode vliegeniers willen wij u niet onthouden(18): zij kan model staan voor het leed en verdriet dat ontelbare moeders tijdens de Tweede Wereldoorlog - tijdens elke oorlog eigenlijk - gekend hebben.

De moeder van de 28-jarige bommenrichter luitenant Henri Lamontagne is enkele keren het graf van haar verongelukte zoon in Hasselt komen bezoeken. Bij een van die gelegenheden maakte zij kennis met mevrouw Speelmans uit Hasselt. Nadien hebben ze elkaar nog tweemaal ontmoet en een tijdlang een intense briefwisseling gevoerd. Uit die correspondentie weten we dat haar zoon Henri priester-vliegenier was. Deze zin uit een van de brieven van mevrouw Lamontagne aan mevrouw Speelmans spreekt boekdelen : *“Je sais, chère Madame, qu’il n’est pas abandonné: une maman belge remplace près de lui la maman française éloignée. Je vous remercie de tout coeur de ce que vous faites pour moi.”*(19).

De twee Franse luchtmachteskaders, Guyenne en Tunisie, hebben ongetwijfeld een belangrijke bijdrage geleverd tot de bevrijding van West-Europa. Van mei 1944 tot de wapenstilstand, een jaar later, vlogen zij 229 missies, goed voor 14 226 vliegreuren en losten 9 486 ton bommen. Deze opdrachten werden uitgevoerd door 79 bemanningen waarvan slechts 42 overleefden en 37 door allerlei redenen niet terugkeerden, wel met een totaal van 170 gesneuvelden(20). In het totaal zou de RAF bij haar oorlogsoperaties ongeveer 55 000 bemanningsleden verliezen(21).

Het mag een wonder genoemd worden dat er geen mensen op de grond omgekomen zijn, zeker bij de familie Martens waar zes doden hadden kunnen vallen.

De Berenbroek is op 15 maart 1945 ontsnapt aan een ramp.

Monument voor de Franse eskaders Guyennen en Tunisie in Grandcamp-Maisy (Département 14 Calvados)(22).

Jan Zoons

---

(18) L. BOGERS, zie (2), p.247.

(19) Vertaling : Ik weet, geachte Mevrouw, dat hij niet verlaten is: een Belgische moeder dicht bij hem vervangt zijn verre Franse moeder. Ik dank u van ganser harte voor wat u voor mij doet.

(20) L. BOGERS, p.246.

(21) www.raf.mod.uk/bombercommand/halifax

(22) www.traditions-air.fr/unit.avion